

Motion till riksdagen 2010/11:U1

av **Bodil Ceballos m.fl. (MP)**
med anledning av skr. 2009/10:214

Biståndets resultat – tema miljö och klimat

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om för korta redovisningsperioder för miljö- och klimatfrågor inom biståndet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svårigheter att mäta kostnadseffektivitet inom biståndet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta en global fond som tillför ytterligare medel för utsläppsminskning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i Världsbanken arbeta för att främja lån till förnybar energi i stället för till fossila bränslen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nedskärningar av medel för informationsarbete och opinionsbildning till enskilda biståndsorganisationer.

Motivering

Solidaritet med världens alla människor är en av tre grundläggande solidariteter som ligger till grund för Miljöpartiet de grönas ideologi. Vi är inom Miljöpartiet starkt medvetna om att jordens resurser är knappa och mycket ojämnt fördelade mellan länder och människor. Miljöpartiet menar att det är en absolut nödvändighet om vi ska få en trygg värld att varje människa har alla grundläggande mänskliga rättigheter tillgodosedda, såväl de ekonomiska, sociala och kulturella som de politiska och medborgerliga rättigheterna. Rätten till en ren miljö talas det sällan om, men den är en rättighet lika viktig som alla de andra.

Fel! Okänt namn på

Det är dock långt kvar till att vi uppnår en rättvis värld där jordens resurser är likvärdigt fördelade. Miljöpartiet vill verka för en både rättvis och miljömässigt hållbar fördelning av jordens resurser. Biståndet är ett av de verktyg vi har för att visa solidaritet med dem som hårdast drabbas av kriser till följd av ett förändrat klimat samt livsmedelskriser och ekonomiska kriser.

Miljöpartiet menar att vad bl.a. den ekonomiska utvecklingen i den rika delen av världen ställt till med för den fattigare delen i världen i form av miljöförstöring och klimatpåverkan, ska ses som en skuld att betala tillbaka och bör därför läggas utanför ramen för det ordinarie biståndet.

Miljöpartiet har efterfrågat att biståndets resultat ska redovisas till riksdagen och uppskattar därför regeringens initiativ till denna skrivelse, dvs. att analysera biståndets resultat med fokus på miljö och klimat. Miljö och klimat är två mycket viktiga och komplexa frågor för utvecklingspolitiken eftersom klimatförändringar och miljöpåverkan är några av de största utmaningar som världens länder står inför. Vi vet alla att om vi inte möter klimatförändringarna kan en mycket stor del av det arbete som pågår för att utjämna klyftorna i världen gå helt till spillo.

Trots att vi anser att det är bra att regeringen har detta tema i sin skrivelse vill vi inom Miljöpartiet passa på att föra fram både kritik och en del andra synpunkter med anledning av skrivelsens innehåll.

Skrivelsens innehåll

Resultat på kort sikt

Regeringen skriver i inledningen att ”klimatförändringar och miljöpåverkan är gränsöverskridande till sin karaktär och försvårar fattigdomsbekämpning och kräver globalt och regionalt samarbete och ansvarstagande från alla världens länder”. Det är en insikt som vi saknar i den resterande delen av skrivelsen som i stället nästan enbart utgår från resultat och styrning enligt svensk modell blandat med en portion kritik för brister i desamma. En resultatskrivelse ska självklart ha resultatfokus, men det ligger en inneboende konflikt mellan Parisagendans ambitioner och resultatstyrning. På grund av skrivelsens svårigheter att se denna konflikt känns det därför som om skrivelsen haltar.

Regeringen skriver att det är lätt att visa upp prestationsresultat men inte dess effekter. Sanningen är väl den att miljö och klimat kanske är det område som är allra svårast att mäta i ett kort perspektiv. En jämförelse kan göras med vad utbildningsministern sade i en tv-debatt nyligen: ”Det tar tid, många år, innan resultaten (i skolan) börjar förändras – det är som att vända en atlantångare ... förändringar tar tid.” Utifrån hans resonemang kan man tolka att han menar att det kan ta så lång tid som kanske en generation. Även biståndet skulle i det perspektivet kunna kallas för ”en atlantångare” som det tar lång tid att vända. Regeringen har dock visat en ambition att vilja reformera biståndspolitikerna från grunden. Det är naturligtvis ett gigantiskt åtagande att på mindre än en mandatperiod göra det. Vi vill framhålla att Miljöpartiet inte

håller med om att de förändringar som görs alltid är de rätta. Sverige har en lång tradition av att arbeta med bistånd runt om i världen som vi med rätta kan vara mycket stolta över. Inget är dock så bra att det inte kan bli bättre, men risken är att den som försöker vända en atlantångare i stället ser till att den tippas.

Miljöpartiet menar att ambitionen inte kan vara att resultat alltid ska kunna visas inom bara en kort redovisningsperiod. Att återställa miljöer och motverka skadorna av klimatpåverkan tar tid.

Kostnadseffektivitet

Vidare fastslås det i skrivelsen att det svenska biståndet bör ske i form av budgetstöd, det ska samordnas med andra givarländer, styras och ägas av mottagaren etc., enligt Parisagendan. I och med detta blir det väldigt svårt att bryta ut den svenska delen eller koppla de svenska ekonomiska resurserna till resultat. Detta blir motsägelsefullt och naturligtvis svårt att redovisa, i synnerhet som väldigt mycket i skrivelsen kritiserar.

Till exempel belyser skrivelsen många intressanta resultat som är sådant som regeringen borde vara stolt över – men i stället är kritisk till. Resonemanget blir då svårt att följa när det pratas om långsiktighet, helhetsperspektiv, samordning och krav på resultat kopplat till budget för varje insats.

Resonemanget som förs i skrivelsen utgår från stickprovsundersökningar och måluppfyllelse, relevans och kostnadseffektivitet. Det är dock väldigt mycket som inte går att ange som effekter utifrån detta. Resonemanget blir därför trubbigt, kortsiktigt och motsägelsefullt. Kritik riktas i huvudsak mot alla aktörer utom möjligtvis Världsbanken och Clean Technology Fund. Vi noterar t.ex. i skrivelsen att det på ett flertal ställen står att redovisningsperioderna är för långa och att de behöver förkortas. När det sedan gäller CTF menar regeringen plötsligt att det behövs 5–10 år för att man ska kunna se resultat. Vad är skillnaden?

Miljöpartiets syn på fattigdomsbekämpning liksom miljö- och klimatpolitiken inom utvecklingspolitiken är att det tar tid att uppnå resultat. Därför har vi länge varit kritiska till hur styvmoderligt regeringen har hanterat biståndet och hur regeringen i många sammanhang via media skandaliserat myndigheten Sida, frivilligorganisationer etc. Vi menar att kritiken varit mycket överdriven och ibland på gränsen till ministerstyre. Det har lett till att allmänheten fått en felaktig bild av svenskt bistånd som korrupt och ineffektivt.

Bistånd är svårt och komplext – speciellt när man verkar i så många olika länder och tillsammans med så många aktörer. Vi har inte motsatt oss den genomförda landfokuseringen även om vi kanske hade gjort ett annat val av länder. Oavsett landfokuseringen är det dock fortfarande många länder och aktörer som vi samarbetar med. Vi kan inte räkna med att alla de länderna och aktörerna anser att det är just regeringens redovisningsmodell som är den mest lämpliga. Både från handläggare på Sida och från enskilda svenska biståndsorganisationer får vi höra att det nu ibland kostar mer att redovisa projekten än vad de i slutänden kan ge i bistånd, med resultatet att flera projekt har lagts ned. Organisationer vittnar om att det är meningslöst att bedriva

Fel! Okänt namn på

biståndsprojekt när över hälften av hjälpen går till administration. Tanken med den ökade effektiviteten, styrningen och resultatredovisningen kan väl knappast vara att ge arbete åt revisorer och ekonomer i Sverige.

Klimatanpassning eller utsläppsminskning?

Regeringen vill styra biståndet till klimatanpassningsåtgärder i stället för utsläppsminskningar. UNDP har en annan uppfattning och menar att både och behövs. Miljöpartiet delar UNDP:s uppfattning. Miljöpartiet anser att Syd i enlighet med bl.a. Kyotoprotokollet ska få kraftigt ökade resurser för att kunna minska sina utsläpp (tekniköverföring, investeringar i förnybar energi etc.). Sådana åtgärder är det dessutom ofta lätt att mäta även effekten av. Vi menar att det bör inrättas en global fond under FN för detta tillsammans med nya och ytterligare medel.

Regeringen har varit väldigt kritisk mot UNDP under mandatperioden och skurit rejält i anslagen till FN-organet.

I det perspektivet är det inte heller så konstigt att regeringen för den politik man gör i exempelvis Världsbanken. I skrivelsen visar regeringen att utvecklingsarbetet via Sida till multilaterala organisationer avseende miljö och klimat har fördubblats i jämförelse med 2008. Regeringen menar även att aktiv dialog har bidragit till att Världsbankens stöd till förnybar energi har ökat de senaste åren. Trots denna dialog fortsätter Världsbanken att i mycket stor utsträckning stödja fossila bränslen. Uppgifter visar att Världsbanken ger fem gånger mer lån till fossilenergi än till förnybara energikällor. Regeringen stödde alldeles nyligen Världsbankens utlåning av pengar till Sydafrika där man ska bygga världens 4:e största kolkraftverk, detta trots att inte ens USA stöttade det. Endast 2 miljarder kronor av totalt 21 miljarder kronor går enligt Världsbanken till förnybar energi i detta projekt. Här borde regeringens tilltro till ”dialog” för mer förnybar energi praktiserats också i praktiken!

Andra synpunkter

Multilaterala organisationer

Överlag visar regeringen en något större tilltro till de multilaterala organisationernas effektivitet än andra, detta utan att för den sakens skull lyfta fram resultat som visar på detta. Det är en brist i skrivelsen. De multilaterala organisationerna är bra på samordning, men regeringen ställer inte samma höga krav på att lyfta fram resultat och effekter som det ställs på det bilaterala biståndet och andra aktörer. Regeringen indikerar dock ofta att den gärna vill inlemma även de multilaterala organisationerna i ”den svenska modellen”.

Swedfund

Skrivelsen ägnar ett kapitel åt Swedfund, det statliga bolag som erbjuder riskkapital för investeringar i Afrika, Asien, Latinamerika och Östeuropa – dock ej i EU-länder. Det överordnade målet för Swedfunds verksamhet är att

bidra till målen för det svenska utvecklingssamarbetet genom investeringar som bidrar till en hållbar ekonomisk utveckling. Skrivelsen tar upp Swedfunds fokus på miljöteknologi och ger flera exempel på framgångsrika affärer runt om i världen.

Med tanke på den kritik som bl.a. Riksrevisionen riktat mot Swedfunds verksamhet vore det lämpligt om man i skrivelsen hade tagit upp exempelvis kritiken mot Swedfunds verksamhet i Makedonien, där hundratals miljoner kronor av skattebetalarnas pengar gått förlorade. Det kunde vara värt att nämna likaväl som man på ett ställe i skrivelsen nämner de medel som förskingrades i Zambia, som i media blåsts upp till att handla om 50 miljoner kronor när det i realiteten handlade om 6–8 miljoner kronor för Sveriges del och som vi vet ska återbetalas.

Mediebild

Vår uppfattning är att regeringen under mandatperioden varit snabb att i medierna kritisera biståndet som del i en medveten kampanj att minska biståndsviljan hos människor i Sverige genom att framställa det som om både Sida och frivilligorganisationerna misshushållar med skattebetalarnas medel. I stället har näringslivssatsningar framhållits som lösningen på biståndets problem. Det är därför inte konstigt att det varit påfallande tyst om Swedfunds verksamhet. Den rapport som kritiskt granskade Swedfunds verksamhet i Makedonien tystades ned. Således går det inte heller att finna en stavelse kring Swedfunds verksamhet i Makedonien i denna skrivelse.

Enskilda organisationer

Vi delar dock biståndsministrarnas engagemang för en fri och öppen debatt om utvecklingspolitiken. Den är viktig om vi ska kunna utveckla och förbättra biståndet. Det är därför bekymmersamt att regeringen skurit ned på folkrörelsernas möjlighet till informationsarbete och opinionsbildning. Detta är något som Miljöpartiet tidigare varnat för. Resultatet blir att den fria debatten om biståndet begränsas.

I skrivelsens statistik (exempelvis på sidan 30) så läggs kommuner, enskilda organisationer och företag ihop till svenska organisationer. Det innebär att civilsamhället är det mesta som inte är militärt. Vi menar att det är stor skillnad på vad som är enskilda organisationer och kommuner och företag. Det är olika aktörer i samhället med olika roller.

Sida

Sida har fått i uppdrag att vara mer ute i fält, vilket vi tycker är positivt. Det ligger dock en ekonomisk konflikt i det då Sida samtidigt har ett besparingskrav eftersom en fältarbetare i Afghanistan kan kosta lika mycket som fem anställda i Sverige. För bara någon vecka sedan avskedades generaldirektören för att inte ha klarat av att anpassa Sidas kostym till det förändrade uppdrag som myndigheten fått. Vi anser att regeringen inte har haft realistiska förväntningar på förändringstakten för myndigheten och biståndet i stort.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 11 oktober 2010

Bodil Ceballos (MP)

Ulf Holm (MP)

Mehmet Kaplan (MP)

Peter Rådberg (MP)

Valter Mutz (MP)